

Politikas konteksts

Saskaņā ar ANO Deklarāciju par vardarbības pret sievietēm izskaušanu (1993. gads) vardarbība pret sievietēm ir “jebkāds ar dzimumu saistīts vardarbības akts, kura rezultātā sievietēm tiek vai var tikt nodarīts fizisks, seksuāls vai psiholoģisks kaitējums vai sagādātas ciešanas”. Ar visiem pret sievietēm vērstas vardarbības veidiem tiek nopietni pārkāptas un vājinātas vai liegtas sieviešu cilvēktiesības, konkrētāk, pamattiesības uz dzīvību, drošību, brīvību, cieņu un fizisku un emocionālu neaizskaramību, tāpēc valdības nedrīkst tos ignorēt.

Eiropas Savienības Padome ir pieņēmusi trīs Padomes secinājumu kopumus

- 2010. gada secinājumos Padome uzsver vajadzību pastiprināt datu vākšanu par vardarbības pret sievietēm un meitenēm izplatību.
- 2012. gada secinājumos Padome aicina dalībvalstis “nodrošināt, lai atbalsta pakalpojumi, kas paredzēti no vardarbības cietušajiem, būtu pienācīgi pieejami un lai tajos tiktu piemērota dzimumu līdztiesības pieeja” un aicina/lūdz Komisiju apsvērt iespēju izstrādāt papildu juridiskos instrumentus un Eiropas stratēģiju pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošanai.
- 2014. gada secinājumos Padome aicina dalībvalstis risināt nepietiekamas ziņošanas problēmu, uzlabot pakalpojumu pieejamību un nodrošināt pienācīgu un ilgtspējīgu finansējumu, lai apkarotu ar dzimumu saistītu vardarbību un sieviešu dzimumorgānu kropļošanu.

Direktīva, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus (2012/29/ES)

- Tajā atzīts, ka vardarbība pret sievietēm ir vardarbība dzimuma dēļ, un uzsvērts, ka jānodrošina specializēti atbalsta pakalpojumi neaizsargātām cietušo grupām, piemēram, seksuālajā vardarbībā cietušām sievietēm.

Direktīva par Eiropas aizsardzības rīkojumu administratīvo tiesību, civiltiesību un krimināltiesību jomā

- Tā nodrošina vienā ES dalībvalstī izdotu ierobežojošu un aizsardzības rīkojumu atzīšanu visā ES;

saskaņā ar šo direktīvu sievietes, kas cietušas no vardarbības ģimenē un ceļo vai pārvietojas ES teritorijā, ir aizsargātas no vardarbības veicējiem.

Regula (ES) Nr. 606/2013 par aizsardzības pasākumu savstarpēju atzīšanu civillietās

Eiropas Komisija

- Komisija finansējusi daudzus Eiropas projektus ar mērķi izskaust vardarbību pret sievietēm, īstenojot programmas *Daphne III* un *Progress*, un turpinās nodrošināt finansējumu ar programmu “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība”, papildus piešķirot līdzekļus saskaņā ar programmu “Tiesiskums”.
- Viena no prioritārajām jomām Komisijas sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģijā 2010.–2015. gadam ir cieņa, integritāte un ar dzimumu saistītas vardarbības izbeigšana.
- 2013. gadā Komisija publicēja politikas paziņojumu par sieviešu dzimumorgānu kropļošanas izbeigšanu, paredzot veikt vairākus pasākumus, un aicināja arī dalībvalstis veikt konkrētus pasākumus.

BPfA stratēģiskie mērķi un ES rādītāji

- D.1.** Veikt integrētus pasākumus, lai novērstu un izskaustu vardarbību pret sievietēm.
- D.2.** Pētīt pret sievietēm vērstas vardarbības cēloņus un sekas un preventīvo pasākumu efektivitāti.
- D.3.** Izbeigt sieviešu tirdzniecību un sniegt palīdzību prostitūcijā un cilvēku tirdzniecībā iesaistītām sievietēm, kas cietušas no vardarbības.

ES Padome apstiprināja 2002. gadā prezidējošo valstu Spānijas un Dānijas un 2004. gadā prezidējošās valsts Īrijas ierosināto rādītāju kopumu šajā jomā. 2012. gadā Kipra kā prezidējošā valsts pārskatīja indikatoru, kas attiecas uz atbalstu cietušajiem. Pašlaik šajā jomā ir desmit rādītāji, kas aplūko galvenokārt vardarbību pret sievietēm ģimenē un/vai intīmu partneru vardarbību, kā arī seksuālu uzbrukumus darbavietā.

Jaunākie dati un informācija par šiem indikatoriem pieejama Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidotajā

datubāzē "Vīrieši un sievietes ES — fakti un skaitļi", kas atrodas tīmekļa vietnē <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Konstatējumi saskaņā ar ES mēroga datiem

Dalībvalstis arvien vairāk prioritizē ar dzimumu saistītu vardarbību

Kopš *Bpfa* pēdējās vispārējās pārskatīšanas ES dalībvalstis šajā jomā panākušas ievērojamu progresu, pieņemot jaunus tiesību aktus, izstrādājot un īstenojot jaunus pasākumus, lai vērstos pret dažādiem vardarbības veidiem. Vairākas dalībvalstis rīkojušās, lai iekļautu ar dzimumu saistītas vardarbības ģimenē un intīmu partneru vardarbības definīcijas krimināltiesību normās.

Pēdējos piecus gadus ES ir pastāvējis skaidrs konsenss, ka jāpieņem un jāīsteno nacionālie rīcības plāni par vardarbības pret sievietēm izbeigšanu, un vairākums dalībvalstu šos plānus pieņēmušas. Lielākā daļa nacionālo plānu un stratēģiju aptver vardarbību ģimenē un arī citus vardarbības veidus, piemēram, fizisku, seksuālu un psiholoģisku vardarbību, vajāšanu, sieviešu dzimumorgānu kropļošanu, femicīdu un seksuālu uzmākšanos darbavietā.

Nepietiekams specializēts atbalsts vardarbību pārcietušām sievietēm

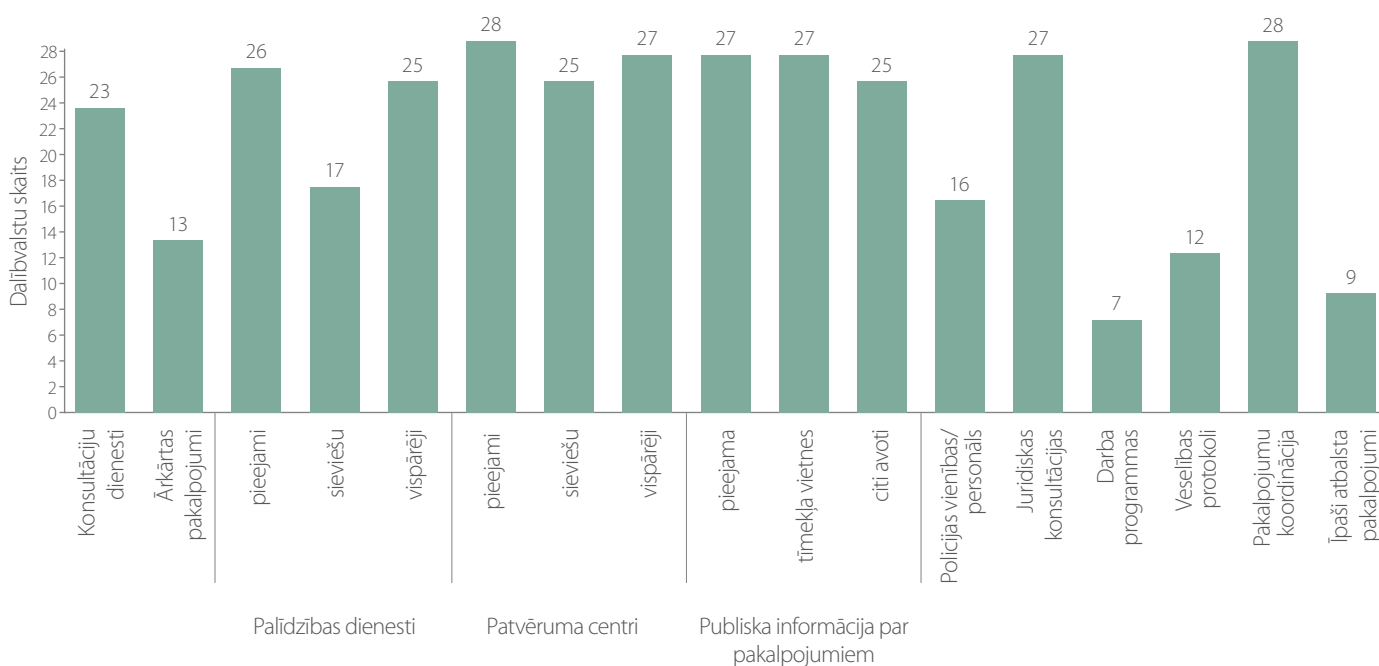
Sieviešu atbalsta dienesti ne vien piedāvā atbalstu atsevišķām sievietēm, bet pilda arī svarīgu lomu, cenšoties paaugstināt sabiedrības izpratni un mainīt attieksmi. 2012. gadā 17 dalībvalstis nodrošināja nacionāla uzticības tālruņa pakalpojumu sievietēm, bet 25 dalībvalstis bija pieejami specializēti sieviešu patvēruma centri.

2012. un 2013. gadā ir notikušas dažas pozitīvas izmaiņas, proti, visā ES atvērti jauni patvēruma centri. Tomēr gandrīz visos *CEDAW* ziņojumos minēts, ka finansējums specializētiem sieviešu atbalsta pakalpojumiem ir samazināts, nepietiekams vai nepastāvīgs. Visā ES vēl nav pieejams finansējums kvalitatīvu un ilgtspējīgu sieviešu atbalsta pakalpojumu nodrošināšanai, bet tas ir ārkārtīgi vajadzīgs.

Veselības aprūpes sistēmās pret sievietēm vērsta vardarbībai tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība

Pēdējos piecus gadus ES arvien plašāk tiek atzīta vajadzība pēc efektīviem veselības aprūpes pasākumiem vardarbībā cietušām sievietēm, un to apstiprina *FRA* apsekojums, kas rāda, ka vairums vardarbību pārcietušo sieviešu vispirms meklē palīdzību veselības aprūpes iestādēs. Papildus apmācību nodrošināšanai veselības aprūpes nozarē būtiska nozīme ir vadlīnijām un protokoliem, kuros

SPECIALIZĒTI ATBALSTA PAKALPOJUMI VARDARBĪBĀ CIETUŠĀM SIEVIETĒM ES 28, SADALĪJUMĀ PA PAKALPOJUMU VEIDIEM, 2012. GADS

Avots: EIGE, Vardarbība pret sievietēm — cietušo atbalsta pakalpojumi, 2012. gads.

paredzēta cietušo nosūtīšana uz atbalsta dienestiem. Lai nosūtīšana būtu iespējama, vajadzīgi ilgtspējīgi pakalpojumu centri vardarbībā cietušām sievietēm. Pašlaik šādi protokoli ir tikai 12 dalībvalstīs.

Dalībvalstis atbalsta centienus uzlabot datu par vardarbību pret sievietēm pieejamību, kvalitāti un salīdzināmību

Laikposmā no 2000. līdz 2014. gadam visas ES dalībvalstis ir veikušas vismaz vienu apsekojumu, lai noskaidrotu, cik izplatīta ir vardarbība pret sievietēm. Administratīvu datu avoti par dažādiem pret sievietēm vērstiem vardarbības veidiem visbiežāk ir pieejami policijā, kam seko tieslietu sistēma (tiesu statistika) un citas nozares (veselības, sociālo pakalpojumu nozare).

2014. gadā Pamattiesību aģentūras publicētais ES mēroga apsekojums par vardarbības pret sievietēm izplatību ir svarīgs pagrieziena punkts centienos noskaidrot pret sievietēm vērstas vardarbības izplatību ES. Saskaņā ar šo apsekojumu kopš 15 gadu vecuma katra trešā sieviete vai aptuveni 62 miljoni sieviešu ES piedzīvojušas kādu no fiziskas un/vai seksuālas vardarbības formām. Kopš 15 gadu vecuma katra desmitā sieviete ir piedzīvojusi kādu no seksuālas vardarbības formām, bet katra divdesmitā ir izvarota.

Arvien vairāk tiek atzītas vardarbības veicēju rehabilitācijas programmas

Saskaņā ar Stambulas konvenciju (16. pantu) dalībvalstīm jāveido programmas, lai personas, kas pastrādājušas vardarbību pret sievietēm, tiktu izglītotas par nevardarbīgu uzvedību personu savstarpējās attiecībās, novērstu turpmāku vardarbību un mainītu vardarbīgas uzvedības paradumus. Vairākums dalībvalstu piedāvā vardarbības veicēju rehabilitācijas programmas, kurās galvenā uzmanība pārsvarā ir pievērsta psiholoģiskai vai psihiatriskai ārstēšanai, konsultēšanai un terapijai.

Plašāk pieejama speciālistu apmācība

Lai efektīvi atbalstītu vardarbību pārdzīvojušas sievietes un īstenotu pastāvošos pasākumus, speciālistu pamatapmācībā jāiekļauj izpratne par vardarbību pret sievietēm un jāizstrādā speciālistiem paredzēta skaidra politika un vadlīnijas. Lai gan vairākums dalībvalstu ir atzinušas apmācību nozīmi, tikai dažas dalībvalstis finansē regulāru apmācību šajā jomā. Būtisku daļu no apmācību pieejamībasnodrošina NVO, kuru darbam reizēm netiek piešķirti līdzekļi.

EIGE apkopotie labās prakses piemēri

Specializēta apmācība par vardarbību ģimenē topošajiem Lielhercogistes policijas darbiniekiem, Luksemburga

2003. gadā Luksemburga pieņēma likumu vardarbības ģimenē novēršanai, kas ietver noteikumus par varmākas izlikšanu no mājas. Likums arī paredz izveidot Profesionāļu sadarbības komiteju pret vardarbību, komitejā iekļaujot visas iesaistītās puses (ministrijas, tiesas, policija un NVO, kas darbojas vardarbības novēršanas jomā). Likuma tālākā darbība ietvēra NVO un Lielhercogistes policijas sadarbību, attīstot specializētu apmācību moduli topošajiem policijas darbiniekiem un iekļaujot šo moduli policistu pamatapmācībā. Šīs apmācības sniegtas arī esošajiem policijas darbiniekiem kvalifikācijas celšanas ietvaros. Apmācību modulis ietver tādas tēmas kā norādes ziņojuma sagatavošanā un iesniegšanā prokuratūrai, informācijas karte cietušajiem un varmākam. 2004. gadā apmācības 36 nedēļu garumā tika nodrošinātas grupās ar 20–30 dalībniekiem katrā (kopumā apmācīti 1000 policijas darbinieki). Kopš 2004. gada regulāras, 60 policistu apmācības tiek īstenotas katru gadu.

CAADA IDVA apmācība, Apvienotā Karaliste

Koordinēta rīcība pret vardarbību ģimenē (angl. *Co-ordinated Action Against Domestic Abuse (CAADA)*) izveidojusi profesionālās kvalifikācijas celšanas apmācību kursu neatkarīgajiem konsultantiem par vardarbību ģimenē (angl. *Independent Domestic Violence Advisors (IDVAs)*), kuri strādā ar tiem cietušajiem, kuri pakļauti lielākajam vardarbības riskam. Kvalifikācija ir apstiprināta AK Vietējā birojā un akreditēta 3. līmenī Atvērtajā koledžu tīklā (AKT). Kopš 2005. gada CAADA apmācījusi vairāk kā 1700 konsultantu, sniedzot profesionāļiem nepieciešamās prasmes, lai padarītu no vardarbības ģimenē cietušo un viņu bērnu apstākļus drošākus. Apmācība ilgst 14 dienas un organizēta piecos nodarbību blokos, sniedzot iespēju profesionāļiem attīstīt "konsultantu prasmju kopumu": motivējošā intervēšana, pārmaiņu posmu piemērošana, aktīvā klausīšanās, pārliecināšanas un vienošanās prasmes, kā arī uz pozitīvu rezultātu vērstu modelēšana. CAADA 2012. gada ziņojumā "Vieta lielākai drošībai" analizētas 2500 lietu, un dati rāda, ka pēc konsultantu iejaukšanās 63 % cietušo norādīja uz vardarbības neturpināšanos un 71 % cietušo norādīja, ka jutušies drošāk. Vislielākais vardarbības samazinājums tika novērots tajos gadījumos, kas saistīti ar seksuālo vardarbību. Tāpat cietušie norādīja uz labklājības uzlabošanos pēc konsultantu veiktās intervences: 69 % cietušo norādīja, ka viņu dzīves kvalitāte ir uzlabojusies, bet 77 % — bija pārliecināti, kur meklēt atbalstu turpmāk.

PROGRESS UN ŠĶĒRŠĻI D JOMĀ “VARDARBĪBA PRET SIEVIETĒM”

PROGRESS

- Pēdējos gados vardarbībai pret sievietēm tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība.
- Veikti jauni pētījumi un iegūti jauni dati par vardarbību pret sievietēm.
- Dalībvalstis veikušas pasākumus, lai stiprinātu tiesisko regulējumu un iestāžu sistēmu pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošanai.
- Iespējams pilnveidot esošos pasākumus un rīcību, lai apkarotu pret sievietēm vērstu vardarbību, tādējādi sasniedzot minimālos standartus visā ES.

ŠĶĒRŠĻI

- Vardarbība pret sievietēm ir plaši izplatīta un kompleksa — tās apkarošanai nepieciešama ievērojama politiskā griba un finansējums.
- CEDAW ziņojumi rāda, ka finansējums specializētiem sieviešu atbalsta pakalpojumiem ir samazināts.
- Specializēts atbalsts vardarbību pārcietušām sievietēm joprojām ir nepietiekams.

ES turpmākā rīcība

- Jānodrošina ievērojama politiskā griba un finansējums, kas ļautu pilnveidot esošos pasākumus un rīcību pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošanai un pilnveidot šos pasākumus tā, lai nodrošinātu, ka visās dalībvalstīs tiek ievēroti vardarbību pārcietušu sieviešu atbalsta minimālie standarti.
- Pret sievietēm vērstas vardarbības novēršanas uzraudzības un īstenošanas procesos būtiska nozīme ir atbilstošas kvalitātes izplatības un administratīvo datu vākšanai.
- Pret sievietēm vērsti tieši vardarbības veidi būtu jāapkaro saistībā ar sabiedrībā valdošām normām, attieksmi un stereotipiem, kuri veicina vardarbību pret sievietēm un dzimumu nelīdztiesību vispār (un kuru dēļ tiek pieļauta netieša vardarbība).
- Pret sievietēm vērstas vardarbības apkarošana nevar būt efektīva, ja tajā netiek iesaistīti un nepiedalās vīrieši. Patriarhālā kultūrā ar dzimumu saistītas vardarbības problēmas pamatā ir hegemoniskās vīrišķības struktūras un ar dzimumu saistītas normas, tāpēc šo problēmu var risināt, tikai iesaistot vīriešus un kritiski izvērtējot patriarhālās struktūras un hegemoniskās vīrišķības izpausmes.

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Sievietes und Vīriešin in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu identifizieren und unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9218-648-7

doi:10.2839/12559

MH-04-15-022-LV-N